

Õiguskantsler

Teie 30.03.2015 nr

Meie 15.04.2015 nr 7-5/150443/1501645

**Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta
Elukoha võimaldamine pärast vanglast vabanemist**

Tänan Teid pöördumise eest, milles palusite mul kontrollida Tartu Vallavalitsuse tegevust Teile kinnipidamisasutusest vabanemise järgse elukoha võimaldamisel.

Otsustasin Teie avalduse menetlusse võtta ja hinnata, kas Tartu Vallavalitsus on rikkunud põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet Teie kinnipidamisasutusest vabanemise järgse elukoha küsimuse üle otsustamisel. Analüüsi tulemusena ma ei tuvastanud, et Tartu Vallavalitsus oleks põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet rikkunud.

Järgnevalt selgitan lähemalt, kuidas ma sellisele seisukohale jõudsin.

I Asjaolud

1. Pöördusite vangla sotsiaaltöötaja vahendusel Tartu Vallavalitsuse poole seoses vanglast vabanemise järgse elukoha puudumisega. Teie karistusaeg kinnipidamisasutuses lõpeb 02.05.2015 ja Te ei soovi naasta oma varasemasse elukohta [ ] Tartu vallas.

2. Tartu Vallavalitsus vastas Teile, et kuna neil puuduvad praegu vabad elamispinnad, siis ei ole vallavalitsusel võimalik Teile sobivat korterit või muud elamispinda eraldada. Vallavalitsuse hinnangul saaksite Te pärast vanglast vabanemist asuda elama oma rahvastikuregistrijärgsesse elukohta [ ], kus elab praegu Teie isa. Vallavalitsuse sõnul on Teie isa avaldanud head meelt Teie koju tulemise üle. Tartu Vallavalitsus selgitas, et vabanedes on Teil võimalik saada sotsiaalnõustamist, taotleda toimetulekutoetust ja võtta ennast arvele töötuna. Täiendavas kirjas vangla sotsiaaltöötajale märkis Tartu Vallavalitsus, et on nõus toetama Teid rahaliselt ning nõustama ja abistama tööotsingutes.

3. Teie hinnangul ei ole aga elamistingimused Teie isa elukohas [ ] inimväärsed, kuna seal puudub elekter ja siseruumides vesi. Teie hinnangul puudub lootus, et elutingimused [ ] paranevad, kuna elektrivõrguga liitumise kulude (2012. aastal 860 eurot) tasumine on nii Teie pensionärist isale kui ka Teile üle jõu käivad, samuti ei ole nende kulude katmiseks piisav kohaliku omavalitsuse makstav toimetulekutoetus.

II Õiguslik hinnang

4. [Põhiseadus](#) ei nimeta selgesõnaliselt isiku õigust eluasemele, kuid põhiseaduse § 28 lõige 2 annab õiguse saada riigilt puuduse korral abi. Selline abi peab kindlustama isiku minimaalse inimväärse äraelamise, kattes tema esmavajadused ehk vajadused toidule, riidele, hügieenile, tervishoiule, transpordile, eluasemele.¹

5. Esmavajaduste hulgas on ka eluase, kuid abi nõudmisel riigilt tuleb ühelt poolt arvestada sellega, et põhiseaduse järgi vastutab inimene endale inimväärse elu kindlustamise eest eelkõige ise, ning teiselt poolt sellega, et põhiseadus ei määra kindlaks abi andmise viisi, ulatust ja suurust. Seadusandjal ehk Riigikogul tulebki otsustada, kui suures ulatus ja millistel tingimustel isikule eluaseme tagamisel abi osutada. Seadusandja on otsustanud, et eluasemega seotud küsimustes nõustavad ja aitavad inimesi eelkõige kohalikud omavalitsused.

6. Kohaliku omavalitsuse kohustused abi tagamisel on täpsemalt kirjas [sotsiaalhoolekande seaduses](#) (edaspidi: SHS). SHS § 28 näeb ette, et sotsiaalabi vajavatele isikutele, nende hulgas ka sotsiaalabi vajavatele kinnipidamiskohast vabanenud isikutele, antakse abi vastavalt nende vajadustele. Abi osutamist korraldab kinnipidamiskohast vabanenud isikutele SHS § 9 lõike 4 järgi see valla- või linnavalitsus, kelle halduspiirkonnas isik viimati elas.

7. Kohaliku omavalitsuse osutatavate sotsiaalteenuste hulka kuuluvad mitmesugused toimetulekuks vajalikud teenused, mis on loetletud SHS §-s 10, sealhulgas eluasemeteenus. Eluasemeteenus tähendab SHS § 14 lõike 1 järgi seda, et kohalik omavalitsusorgan on kohustatud andma eluruumi isikule või perekonnale, kes ise ei ole suuteline ega võimeline seda endale või oma perekonnale tagama, luues vajaduse korral võimaluse sotsiaalkorteri üürimiseks. Seega peab kohalik omavalitsus eluruumi andmisel välja selgitama, kas isik on ise suuteline või võimeline endale ise eluruumi tagama. Teiste sõnadega on kohalikul omavalitsusel õigus hinnata, kas isikul on olemas elukoht, kas ta oleks võimeline endale selle hankima või kas ta saaks kasutada oma perekonnaliikmetega ühist eluruumi.²

8. Eluasemeteenust pakub ka Tartu vald, kus seda reguleerib Tartu Vallavolikogu 19.03.2014 määrus nr 4 „[Sotsiaaltoetuste maksmise ja sotsiaalteenuste osutamise tingimused ja kord](#)“ (edaspidi lühendatult: *sotsiaaltoetuste ja -teenuste kord*). Sotsiaaltoetuste ja -teenuste korra § 10 lõike 3 järgi on eluasemeteenus mõeldud isikule, kelle puhul on täidetud kõik järgmised tingimused:

- tema rahvastikuregistris registreeritud elukoht on Tartu vald;
- tal puudub elukoht;
- tema lähedased, kes on kohustatud teda perekonnaseaduse mõistes ülal pidama (ülalpidamiskohustuslased), ei ole suutelised talle eluaset pakkuma, kuna eluaset on võimatu kasutada ruumipuuduse või omandiõiguse puudumise tõttu.

9. Tartu Vallavalitsus leidis Teie juhtumi üle otsustades, et Teil on võimalik elada enda isa elukohas Tartu vallas [ ] ning Te ei vaja vältimatult eraldi eluruumi. Asjaolu, et isiku elukohas on kehvad või talle mitte meelepärased elamistingimused ei tähenda tingimata seda, et isiku

¹ T, Annus, A. Henberg, K. Muller. Kommentaar § 28 juurde. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2012, Tallinn. Komm 1. Kättesaadav ka arvutivõrgust: <http://www.pohiseadus.ee/ptk-2/pg-28/>.

² Põhiseaduse § 27 lõikest 5 tulenevat perekonna ülalpidamiskohustuse põhimõtet täpsustab [perekonnaseadus](#), mille § 96 ja § 97 punkti 3 järgi tuleb täisealistel esimese ja teise astme ülenejatel sugulastel (vanematel ja vanavanematel) ja alanejatel sugulastel (lastel ja lastelastel) anda oma abivajavale ja end ise ülal pidama võimetule sugulasele ülalpidamist. Nii näiteks peab lapsevanem ülal pidama ka oma täisealist last, kes on võimetu end ise end ülal pidama ja vajab abi, või vastupidi, täisealine laps on kohustatud aitama oma abivajavat vanemat.

esmavajadused inimväärseks äraelamiseks ei oleks rahuldatud. Puudust kannatavate isikute abistamiseks maksavad kohalikud omavalitsused ka sotsiaaltoetusi, millest kõige laiemat isikute ringi puudutav on toimetulekutoetus. Toimetulekutoetust makstakse SHS § 22 lõike 1 järgi esmavajaduste rahuldamiseks isikule või perekonnale, kelle kuu sissetulek jääb pärast eluruumi alaliste kulude mahaarvamist alla kehtestatud toimetulekupiiri. Toimetulekupiiriks on käesoleval aastal 90 eurot kuus üksi elava inimese või perekonna esimese täisealise liikme kohta. Perekonna teise ja iga järgmise täisealise liikme toimetulekupiir on 72 eurot kuus. Nii on näiteks ühist majapidamist kasutava vanema ja tema täisealise lapse toimetulekupiir kokku 162 eurot ja toimetulekutoetust on neil võimalik saada siis, kui nende sissetulek jääb pärast eluruumiga seotud kulude tasumist alla 162 euro.

10. On tõsi, et toimetulekutoetus ei võimalda katta suuremaid väljaminekuid, nagu näiteks Teie kirjeldatud liitumistasu elektrivõrguga. Seda aga seepärast, et toimetulekutoetuse eesmärk on tagada igakuiselt kõigile sotsiaalabi vajavatele isikutele minimaalsetele tarbimiskuludele (toidule, riietusele ja jalanõudele ning muudele kaupadele ja teenustele) vastav rahaline võimalus toimetulekuks.³ Isiku toimetuleku üldiseks parandamiseks on aga mõeldud teised abinõud, näiteks isiku abistamine töö leidmisel, et isik saaks oma tööst teenitud tuluga endale ise äraelamiseks vajalikud vahendid hankida ja oma elamistingimusi parandada. Samuti on kohalikul omavalitsusel võimalik maksta ühekordseid sotsiaaltoetusi.

11. Avaldusaluses asjas ma ei tuvastanud, et Tartu Vallavalitsus oleks rikkunud eluruumi andmise kohustust, kui ta leidis, et tal ei ole Teile praegu vaba eluruumi pakkuda ja et vanglast vabanemise järgselt oleks Teil võimalik elama asuda oma isa juurde. Kuna hetkel viibite Te kinnipidamisasutuses ja see, millist abi peaks Tartu Vallavalitsus Teile konkreetselt osutama, sõltub Teile täpsest abivajadusest pärast kinnipidamisasutusest vabanemist, ei saa ma täiendavalt uurida, kas ja millist abi saaks Tartu Vallavalitsus Teile veel anda. Tartu Vallavalitsus on lubanud osutada Teile pärast vanglast vabanemist sotsiaalnõustamise teenust, samuti nõustada ja abistada Teid tööotsingutes ning toetada rahaliselt. Täpsemalt saab Tartu Vallavalitsus Teile abivajaduse ulatuse välja selgitada sotsiaalnõustamise käigus, et seejärel tutvustada Teile Teile õigusi ja huvide kaitsmise võimalusi ning aidata Teil leida võimalikud lahendused Teile toimetuleku ja elukohaga seotud muredele, siinjuures ka isa elukoha parendamisele küsimustele.

12. Eeltoodut kokku võttes ei leia ma, et Tartu Vallavalitsus on Teile abi osutamisel rikkunud põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtet.

Täna Teid veel kord minu poole pöördumast. Loodan, et minu selgitustest oli abi ja et leiate koostöös Tartu Vallavalitsusega oma muredele lahenduse.

Lugupidamisega

Nele Parrest
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Koopia: Tartu Vallavalitsus

---

³ Nii on öelnud ka Riigikohtu halduskolleegium kohtuasjas nr [3-3-1-8-03](#), p 13.